Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

10. juuni 2021 *

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Välisvaluutas (Šveitsi frank) nomineeritud hüpoteeklaenulepingud – Aegumine – Artikli 4 lõige 2 – Lepingu põhiobjekt – Tingimused, mis panevad vahetuskursiriski laenusaajale – Arusaadavuse ja läbipaistvuse nõuded – Tõendamiskoormis – Artikli 3 lõige 1 – Oluline tasakaalustamatus – Artikkel 5 – Lepingutingimuse koostamine lihtsas ja arusaadavas keeles – Tõhususe põhimõte

Liidetud kohtuasjades C-776/19–C-782/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel tribunal de grande instance de Paris' (Pariisi esimese astme kohus, Prantsusmaa) 2019. aasta 1. ja 2. oktoobri otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse 22. oktoobril 2019, menetlustes

VB,

WA (C-776/19),

XZ,

YY (C-777/19),

ZX (C-778/19),

DY,

EX (C-781/19)

versus

BNP Paribas Personal Finance SA,

ja

AV (C-779/19),

BW,

CX (C-780/19),

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

FA (C-782/19)

versus

BNP Paribas Personal Finance SA,

Procureur de la République,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta esimese koja kohtuniku ülesannetes, kohtunikud C. Toader, M. Safjan ja N. Jääskinen (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik V. Giacobbo,

arvestades kirjalikku menetlust ja 28. oktoobri 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– VB, WA, DY ja EX, esindaja: *avocat* C. Constantin-Vallet,

– XZ, YY, ZX, AV, BW, CX ja FA, esindajad: *avocats* A.-V. Benoit, C. Fabre ja S. Szames,

– BNP Paribas Personal Finance SA, esindajad: *avocats* P. Metais ja P. Spinosi,

– Prantsuse valitsus, esindajad: A.-L. Desjonquères, E. de Moustier ja E. Toutain,

– Euroopa Komisjon, esindajad: C. Valero, N. Ruiz García ja M. Van Hoof,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasjad ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlused puudutavad nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) tõlgendamist.

2 Taotlused on esitatud kohtuvaidlustes, mille pooled on esimese rühma asjades ühelt poolt VB, WA, XZ, YY, ZX, DY ja EX ning teiselt poolt BNP Paribas Personal Finance SA ning teise rühma asjades ühelt poolt AV, BW, CX ja FA ning teiselt poolt BNP Paribas Personal Finance ja Procureur de la République (vabariigi prokurör, Prantsusmaa) ning mis puudutavad välisvaluutas nomineeritud hüpoteeklaenulepingutes sisalduvate selliste tingimuste väidetavat ebaõiglust, mis näevad eelkõige ette, et arvestusvaluuta on Šveitsi frank ja maksevaluuta on euro, ning mille tulemusena jääb vahetuskursirisk laenusaaja kanda.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 93/13 kuueteistkümnendas ja kahekümne neljandas põhjenduses on märgitud:

„väljavalitud üldkriteeriumidel põhinevat hinnangut tingimuste ebaõigluse kohta eelkõige avalikus müügi- või tarnetegevuses, millega pakutakse kollektiivset teenust kasutajatevahelist solidaarsust arvesse võttes, tuleb täiendada asjaosaliste erihuvide üldhinnanguga; see sisaldab heausksuse nõuet; heausksuse hindamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata lepinguosaliste positsiooni tugevusele läbirääkimistel ja sellele, kas tarbijat mõjutati tingimusega nõustuma, kas kaup müüdi või teenused osutati tarbija erikorralduse alusel; müüja või teenuste osutaja saab täita heausksuse nõude juhul, kui ta kohtleb ausalt ja õiglaselt teist lepinguosalist, kelle õigustatud huvi ta peab arvesse võtma;

[…]

liikmesriikide kohtutel või haldusasutustel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes takistada“.

4 Selle direktiivi artiklis 3 on sätestatud:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

2. Tingimust ei loeta kunagi eraldi kokkulepituks, kui see on eelnevalt koostatud ning tarbija ei ole seetõttu saanud tingimust sisuliselt mõjutada, eriti eelnevalt koostatud tüüplepingute puhul.

[…]“.

5 Direktiivi artikli 4 kohaselt:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste[ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“ [täpsustatud sõnastus]

6 Sama direktiivi artikkel 5 näeb ette:

„Lepingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, peavad kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Kui tingimuse tähenduse suhtes on kahtlusi, tuleb kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust. […]“.

7 Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on […] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]

8 Direktiivi artikli 7 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

Prantsuse õigus

9 Tsiviilseadustiku artiklis 2224 on sätestatud:

„Võlaõiguslikud nõuded või vallasasjadega seotud nõuded aeguvad viie aasta möödumisel alates kuupäevast, mil õiguse kandja sai teada või oleks pidanud teada saama asjaoludest, mis võimaldavad tal oma õigust teostada.“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

10 Aastatel 2008 ja 2009 sõlmisid VB, WA, XZ, YY, ZX, DY, EX, AV, BW, CX ja FA (edaspidi „põhikohtuasjade hagejad“) igaüks individuaalselt BNP Paribas Personal Finance'iga välisvaluutas nomineeritud hüpoteeklaenulepingu nimega „Helvet Immo“. Need lepingud, mida pakuti peamiselt vahendajate kaudu, sõlmiti kinnisvara või kinnisvaraga tegelevates äriühingutes osaluse ostmiseks summades, mis jäid vahemikku 48 000 kuni 426 000 Šveitsi franki, st ligikaudu 44 000 kuni 389 000 eurot, ning kestusega 22–25 aastat.

11 Eelotsusetaotlustest nähtub, et need lepingud sisaldasid lepingutingimusi, mille kohaselt:

– asjaomaseid krediite rahastati Šveitsi frankides antud laenudega ning neid krediite hallati korraga nii Šveitsi frankides (arvestusvaluuta) kui ka eurodes (maksevaluuta);

– valuutavahetustehingute puhul sai kõnealuste laenude alusel makseid teha ainult eurodes tagasimaksmiseks Šveitsi frankides;

– tehtavad valuutavahetustehingud olid loetletud põhikohtuasjades käsitletavates laenulepingutes ning laenusaaja maksejõuetuse korral oli laenuandjal võimalus ühepoolselt asendada Šveitsi frank euroga;

– kuna laenu tasumine sõltub euro ja Šveitsi frangi kursi muutusest, siis juhul, kui valuutavahetustehingu tulemus maksetähtpäeval on madalam summa Šveitsi frankides, toimub laenu tasumine aeglasemalt ja võimalik tagastamata põhisumma osa kantakse laenujääki. Vastupidisel juhul oleks krediidi tagastamine kiirem;

– kui eurodes tehtavate maksete summa ei võimalda tasuda kogu laenujääki laenu esialgse perioodi jooksul, millele liidetakse viis aastat, siis makseid suurendatakse. Kui selle

ajapikenduse viienda aasta lõpuks on laenujääk veel alles, tuleb makseid jätkata kuni laenu täieliku tagastamiseni;

– esialgu kokku lepitud fikseeritud intressimäär oli võimalik iga viie aasta tagant üle vaadata vastavalt varem kindlaks määratud valemile ning selle käigus oli laenusaajal võimalus valida arvestusvaluutaks euro, valides kas uue suurendatud fikseeritud intressimäära või muutuva intressimäära kohaldamise.

12 Põhikohtuasjade hagejatele kohtuasjades C-776/19, C-778/19, C-779/19 ja C-780/19 olid laenupakkumisele lisatud kaks näitearvutust, mis ilmestasid vahetuskursside muutuste mõju laenu summale ja kestusele. Esimene puudutas intressimäära kahe protsendipunktilise tõusu või vähenemise mõju alates 61. maksetähtpäevast tagasimaksete summale, krediidi kestusele ja kogukulule. Teises näitearvutuses „Teave valuutavahetustehingute kohta, mis teie krediidi haldamise raames tehakse“ väljendati samade andmete muutumisi juhul, kui euro Šveitsi frangi suhtes kallineb (kohtuasjas C-776/19, 1 euro = 1,5896 Šveitsi franki; kohtuasjas C-778/19, 1 euro = 1,57 Šveitsi franki; kohtuasjas C-779/19, 1 euro = 1,59 Šveitsi franki; kohtuasjas C-780/19, 1 euro = 1,66 Šveitsi franki) ja juhul, kui euro odavneb (kohtuasjas C-776/19, 1 euro = 1,4296 Šveitsi franki; kohtuasjas C-778/19, 1 euro = 1,41 Šveitsi franki; kohtuasjas C-779/19, 1 euro = 1,43 Šveitsi franki; kohtuasjas C-780/19, 1 euro = 1,5 Šveitsi franki).

13 Põhikohtuasjade hagejatele kohtuasjades C-777/19, C-781/19 ja C-782/19 krediidiandja mingeid näitearvutusi ei esitanud.

14 Vahetuskursside ebasoodsa muutumise tõttu alates põhikohtuasjades kõne all olevate lepingute sõlmimisest oli põhikohtuasjade hagejatel raskusi nende võetud hüpoteeklaenude tagasimaksmisel. Seejärel esitasid hagejad aastatel 2015–2018 eelotsusetaotluse esitanud kohtule igaüks teda puudutavas osas hagi BNP Paribas Personal Finance'i vastu, väites eelkõige, et „Helvet Immo“ lepingutes ette nähtud finantsmehhanismi kehtestavad lepingutingimused on ebaõiglased.

15 Lisaks algatati kohtuliku eeluurimise tulemusel BNP Paribas Personal Finance'i suhtes 29. augustil 2017 eksitava äritava tõttu menetlus tribunal correctionnelis (kriminaalkohus, Prantsusmaa). Tribunal de grande instance de Paris' (Pariisi esimese astme kohus, Prantsusmaa) 13. kriminaalasjade koda mõistis 26. veebruari 2020. aasta otsusega selle krediidiasutuse süüdi eksitavas äritavas. Põhikohtuasjade poolte poolt Euroopa Kohtu istungil esitatud teabe kohaselt esitas BNP Paribas Personal Finance selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse, mis ei ole seega lõplik.

16 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus väidavad põhikohtuasjade hagejad eelkõige, et kõnealustes laenulepingutes ette nähtud finantsmehhanismi kehtestavad tingimused on ebaõiglased. BNP Paribas Personal Finance väidab omalt poolt, et nõuded, millega põhikohtuasjade hagejad väidavad, et need lepingutingimused on ebaõiglased, on aegunud ja igal juhul põhjendamatud.

17 Mis puudutab esiteks põhikohtuasjade hagejate esitatud nõuete aegumise küsimust, siis märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Prantsuse tsiviilseadustiku (code civil) artikli 2224 alusel viieaastase aegumistähtaja kohaldamine viiks nende nõuete aegumise tuvastamiseni. See tähtaeg hakkab riigisisese kohtupraktika kohaselt kulgema laenulepingu pakkumise vastuvõtmise kuupäevast.

18 Selles kontekstis tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas niisuguse aegumistähtaja kasutamine nõuete suhtes, mille tarbijad on esitanud direktiivist 93/13 tulenevate õiguste kaitseks, on kooskõlas tõhususe põhimõttega. Ta leiab, et kuna vahetuskurss võib jääda stabiilseks lepingu esimeste aastate jooksul ja tõusta alles hiljem lepingu kehtivuse ajal, siis ei saa välistada, et laenusaajad ei saa oma õigusi kaitsta.

19 Teiseks, mis puudutab seda, kas lepingu tingimused on ebaõiglased, siis märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasjades kõne all olevad laenulepingud sisaldavad mitut tingimust, mis on osa valuuta konverteerimise mehhanismist, mille tagajärjel kantakse vahetuskursirisk laenusaajale.

20 Selles kontekstis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige teada, kas asjaolu tõttu, et need lepingutingimused käsitlevad vahetuskursiriski küsimust, tuleb neid käsitada põhikohtuasjades kõne all olevate laenulepingute põhiobjekti hulka kuuluvatena, mida ei saa tunnistada ebaõiglasteks, kui need on lihtsad ja arusaadavad. Sellega seoses tekib ka küsimus, kuidas mõjutab nende lepingutingimuste kvalifitseerimist põhikohtuasjades kõne all olevatesse laenulepingutesse lisatud veel üks tingimus, mis võimaldab laenusaajal kasutada varem kindlaks määratud kuupäevadel eurosse konverteerimise võimalust.

21 Mis puudutab elemente, mille alusel hinnata, kas lepingutingimus on lihtne ja arusaadav ning kas lepingupooltele sellest lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste vahel esineb oluline tasakaalustamatus, siis märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasjade hagejad said teavet euro ja Šveitsi frangi vahelise kursi muutuse mõju kohta asjaomase laenu kulukusele. Põhikohtuasjades kõne all olevates laenulepingutes ei ole vahetuskursiriski siiski kordagi mainitud.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab lisaks, et riigisiseses kohtupraktikas on selliseid lepingutingimusi, nagu on kõne all põhikohtuasjades, peetud lihtsateks ja arusaadavateks eelkõige seetõttu, et laenusaajad said teavet asjaomase laenulepingu kestuse jooksul tehtud valuutavahetustehingute kohta ning euro ja Šveitsi frangi kursi muutuste mõju kohta lepingu kestusele ja laenujäägi kustutamiseks tehtavatele tagasimaksetele.

23 Kuna müüjal või teenuste osutajal on tarbijast paremad vahendid, et ennetada majanduslikke arenguid ja vahetuskursiriski, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus vahetuskursiriski puudutava konkreetse teabe kohta, mis tuleb esitada laenusaajale, kes ei tea majandusprognoose, mis võivad mõjutada arvestusvaluuta ja maksevaluuta vahelise kursi arengut ning sellega seotud riske. Ühtlasi tekib ka küsimus, kellel lasub kohustus tõendada, et lepingutingimus on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, sest põhikohtuasjades vaieldakse vastu teatud teabe edastamisele.

24 Neil asjaoludel otsustas Tribunal de grande instance de Paris (Pariisi esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiiviga [93/13], tõlgendatuna tõhususe põhimõttest lähtudes, on niisugustes [kohtuasjades] nagu põhikohtuasjad vastuolus aegumisnormide kohaldamine järgmistel juhtudel: a) lepingutingimuse ebaõiglaseks tunnistamine; b) võimalikud tagastused; c) tarbija on hageja ja d) tarbija on kostja, sh vastuhagi esitamise korral?

2. Kas juhul, kui vastus esimesele küsimusele on tervikuna või osaliselt eitav, on direktiiviga 93/13, tõlgendatuna tõhususe põhimõttest lähtudes, niisugustes [kohtuasjades] nagu põhikohtuasjad vastuolus sellise riigisisese kohtupraktika kohaldamine, mille kohaselt hakatakse aegumistähtaega arvestama pigem laenupakkumisega nõustumise kuupäevast kui tõsiste rahaliste raskuste tekkimise kuupäevast?

3. Kas niisugused tingimused nagu põhikohtuasjades käsitletavad, mis näevad ette, et arvestusvaluuta on Šveitsi frank ja maksevaluuta on euro, ning mille tulemusena jääb vahetuskursirisk laenusaaja kanda, kuuluvad lepingu põhiobjekti hulka direktiivi 93/13 artikli 4 [lõike] 2 tähenduses, kui valuutavahetuskulude summat ei ole vaidlustatud ja kui on olemas tingimused, mis näevad ette, et kindlatel kuupäevadel võib laenusaaja kasutada eespool kindlaks määratud valemi järgi eurodesse konverteerimise võimalust?

4. Kas direktiiviga 93/13, tõlgendatuna [liidu] õiguse tõhususe põhimõttest lähtudes, on vastuolus riigisisene kohtupraktika, milles on leitud, et niisugune tingimus või tingimuste kogum nagu põhikohtuasjades käsitletav on koostatud „lihtsas ja arusaadavas keeles“ direktiivi tähenduses, kui:

   – laenu eelnevas pakkumises on üksikasjalikult kirjeldatud valuutavahetustehinguid, mis krediidi elutsükli jooksul tehakse, ning täpsustatud, et euro ja Šveitsi frangi vahetuskursiks on kurss, mida kohaldati kaks tööpäeva enne selle sündmuse kuupäeva, mis tehingu ära määrab, ning mis on avaldatud Euroopa Keskpanga veebisaidil;

   – pakkumises on märgitud, et laenusaaja nõustub Šveitsi frankidest eurodesse vahetamise ja eurodest Šveitsi frankidesse vahetamise tehingutega, mis on krediidi toimimiseks ja tagastamiseks vajalikud, ning et laenuandja konverteerib eurodes kuumaksete jäägi pärast krediidi lisakulude tasumist Šveitsi frankidesse;

   – pakkumises on märgitud, et kui valuutavahetustehingu tulemuseks on summa, mis on väiksem maksetähtpäeval sisse nõutavast summast Šveitsi frankides, toimub põhisumma tasumine aeglasemalt ja põhisumma võimalik tasumata osa maksetähtpäeval kantakse Šveitsi frankides laenujääki, ning täpsustatud, et laenu põhisumma tasumine muutub olenevalt kuumaksete suhtes kohaldatava valuutakursi tõusust või langusest, et see muutus võib tuua kaasa laenuperioodi pikenemise või vähenemise ning olenevalt olukorrast muuta tagastatavat kogusummat;

   – artiklites „sisekonto eurodes“ ja „sisekonto Šveitsi frankides“ on üksikasjalikult kirjeldatud tehinguid, mis igal maksetähtpäeval iga konto kreeditis ja deebetis tehakse, ning lepingus on läbipaistvalt näidatud, kuidas välisvaluuta konverteerimise süsteem konkreetselt toimib,

   ning samas ei ole pakkumises sõnaselgelt mainitud „vahetuskursiriski“, millega laenusaaja silmitsi seisab, kui ta ei saa tulu arvestusvaluutas, ega sõnaselgelt nimetatud „intressimäärariski“?

5. Kas juhul, kui vastus neljandale küsimusele on jaatav, on direktiiviga 93/13, tõlgendatuna [liidu] õiguse tõhususe põhimõttest lähtudes, vastuolus riigisisene kohtupraktika, milles on leitud, et niisugune tingimus või tingimuste kogum nagu põhikohtuasjades käsitletav on koostatud „lihtsas ja arusaadavas keeles“ direktiivi tähenduses, kui neljandas küsimuses nimetatud teabele lisandub ainult simulatsioon, mille kohaselt langeb laenu tagastamise

valuuta kurss arvestusvaluuta suhtes [5–6%] võrra, ja seda lepingu puhul, mille esialgne kestus on [22–25] aastat, ilma et üldse oleks mainitud niisuguseid termineid nagu „risk“ või „raskus“?

6. Kas tõendamiskoormis selle tõendamisel, et tingimus on koostatud „selges ja arusaadavas keeles“ direktiivi 93/13 tähenduses, lasub – sh lepingu sõlmimise asjaolude osas – müüjal või teenuseosutajal või siis vastupidi tarbijal?

7. Kas juhul, kui tõendamiskoormis selle tõendamisel, et tingimus on koostatud „selges ja arusaadavas keeles“, lasub müüjal või teenuste osutajal, on direktiiviga 93/13 vastuolus riigisisene kohtupraktika, milles on leitud seoses müügitehnikaid käsitletavate dokumentidega, et laenusaajate ülesanne on tõendada esiteks, et nendes dokumentides toodud teave oli suunatud neile, ning teiseks, et need dokumendid andis neile pank, või nõuab direktiiv vastupidi, et see kujutaks endast eeldust, et nendes dokumentides sisalduv teave edastati, sh suuliselt, laenusaajatele – lihtne eeldus, mille peab ümber lükkama müüja või teenuste osutaja, kes peab vastutama teabe eest, mille on edastanud tema vahendajad?

8. Kas oluline tasakaalustamatus võib eksisteerida niisugus[te] lepingu[te] puhul nagu põhikohtuasjades käsitletav[ad], mille kohaselt jääb mõlema poole kanda vahetuskursirisk, kui esiteks on müüja või teenuste osutaja käsutuses rohkem vahendeid, mis võimaldavad vahetuskursiriski ennetada, ning teiseks on müüja või teenuste osutaja kanda jääv risk piiratud, samas kui tarbija kanda jääv risk ei ole?“

25 Euroopa Kohtu presidendi 19. novembri 2019. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-776/19–C-782/19 menetluse kirjaliku ja suulise osa huvides.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

26 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 tuleb tõhususe põhimõttest lähtudes tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis kehtestavad tarbija nõudele – tuvastada müüja või teenuste osutaja ja asjaomase tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglane laad või tagastada selle direktiivi tähenduses ebaõiglaste lepingutingimuste kohaselt alusetult tasutud summad – viieaastase aegumistähtaja, mis hakkab kulgema laenupakkumisega nõustumise kuupäeval.

27 Sellega seoses tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb selles valdkonnas liidu erinormide puudumise tõttu direktiivis 93/13 ette nähtud tarbijakaitse rakendamise kord menetlusautonoomia põhimõttest tulenevalt sätestada liikmesriikide enda õiguskordades. Samas ei tohi see kord olla ebasoodsam võrreldes korraga, mis kehtib sarnastele riigisisestele olukordadele (võrdväärsuse põhimõte), ega tohi olla sätestatud selliselt, et see muudab liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt selle kohta 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Mis puudutab käesolevas kohtuasjas ainsana käsitletavat tõhususe põhimõtet, siis tuleb märkida, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi riigisisene menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse

selle sätte kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära erinevates riigisisestes ametiasutustes. Seda silmas pidades tuleb vajaduse korral arvesse võtta liikmesriigi õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid, nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse nõuetekohane kulgemine (16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 85 ja seal viidatud kohtupraktika).

29 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et liikmesriikide kohustus tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusus tähendab eelkõige direktiivist 93/13 tulenevate õiguste puhul tõhusa kohtuliku kaitse nõuet, mis on sätestatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 ja mis kehtib muu hulgas sellistele õigustele tuginevate hagide läbivaatamist käsitlevate menetlusnormide määratlemisel (vt selle kohta 31. mai 2018. aasta kohtuotsus Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

30 Mis puudutab põhikohtuasjades kõne all oleva aegumistähtaja iseloomulike tunnuste analüüsimist, siis on Euroopa Kohus täpsustanud, et see analüüs peab puudutama asjaomase tähtaja kestust ja selle kohaldamise korda, sealhulgas tähtaja kulgema hakkamiseks valitud tingimust (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 Esiteks, mis puudutab aegumistähtaja kohaldamist tarbijate nõuete suhtes, millega nad kaitsevad neile direktiivist 93/13 tulenevaid õigusi, siis tuleb märkida, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et õiguskindluse huvides kindlaks määratud mõistlikud hagi esitamise tähtajad, mille möödalaskmine lõpetab vastava õiguse, ei muuda praktiliselt võimatuks ega ülemäära raskeks liidu õiguskorrast tulenevate õiguste kasutamist, kui ette nähtud tähtaeg on sisuliselt piisav selleks, et tarbijal oleks võimalik ette valmistada tõhus õiguskaitsevahend ja seda kasutada (vt eelkõige 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

32 Nimelt on Euroopa Kohus möönnud, et tarbijakaitse ei ole absoluutne ja et liidu õigusega on kooskõlas, kui õiguskindluse huvides määratakse mõistlik hagi aegumistähtaeg, mille möödalaskmine lõpetab vastava õiguse (vt eelkõige 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 56, ning 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 82 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Samas, tuginedes kaitsele, mida direktiiv 93/13 tarbijatele tagab, on Euroopa Kohus otsustanud, et selle direktiiviga on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis keelavad liikmesriigi kohtul pärast õigust lõpetava tähtaja möödumist tuvastada, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduv tingimus on ebaõiglane (vt selle kohta 21. novembri 2002. aasta kohtuotsus Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punkt 38, ning 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 55).

34 Käesolevas asjas puudutab eelotsusetaotlus kahte erinevat olukorda, nimelt esiteks tuginemist aegumistähtajale eesmärgiga vaidlustada nõuet, mille tarbija on esitanud müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglase laadi tuvastamiseks, ja teiseks tuginemist sellisele tähtajale eesmärgiga vaidlustada nõuet, mille see tarbija on esitanud summade hüvitamiseks, mille ta tasus direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglaste tingimuste kohaselt alusetult.

35 Esmalt, mis puudutab tuginemist aegumistähtajale eesmärgiga vaidlustada tarbija nõuet tuvastada, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduv tingimus on ebaõiglane, siis tuleb esimesena meenutada, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 kohaselt ei ole müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduvad ebaõiglased tingimused tarbijale siduvad.

36 Teisena, võttes arvesse tarbijate kaitse aluseks oleva avaliku huvi laadi ja olulisust, kohustab direktiiv 93/13 – nagu nähtub selle artikli 7 lõikest 1 koostoimes põhjendusega 24 – liikmesriike ette nägema piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel. Selleks peavad liikmesriigi kohtud jätma ebaõiglased tingimused kohaldamata, et neil ei oleks tarbijale siduvat mõju, välja arvatud juhul, kui tarbija sellele vastu on (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punktid 52 ja 53 ning seal viidatud kohtupraktika).

37 Kolmandana nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust tuleb põhimõtteliselt käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu sellel ei saa olla tagajärgi tarbijale. Euroopa Kohus järeldas sellest, et niisuguse lepingutingimuse ebaõiglase laadi kohtulik tuvastamine peab tarbija jaoks põhimõtteliselt tagajärjena kaasa tooma selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks selle lepingutingimuse puudumisel, mistõttu liikmesriigi kohtu kohustusega jätta kohaldamata ebaõiglane lepingutingimus, mis näeb ette teatavate summade alusetu maksmise, kaasneb tagajärjena põhimõtteliselt kohustamine samade summade tagasimaksmisele (vt selle kohta 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punktid 61 ja 62, ning 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 54).

38 Seda silmas pidades tuleb asuda seisukohale, et eelkõige selleks, et tagada tarbijale direktiivist 93/13 tulenevate õiguste tõhus kaitse, peab tarbija saama igal ajal väita, et lepingutingimus on ebaõiglane, mitte ainult kaitseväitena, vaid ka selleks, et kohus tuvastaks lepingutingimuse ebaõiglase laadi, mistõttu tarbija esitatud nõude suhtes, millega ta palub tuvastada, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahelises lepingus sisalduv tingimus on ebaõiglane, ei saa kehtestada mingit aegumistähtaega.

39 Teisalt, mis puudutab tuginemist aegumistähtajale eesmärgiga vaidlustada tarbija nõuet saada tagasi direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglaste lepingutingimuste kohaselt alusetult tasutud summad, siis piisab, kui meenutada, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et selle direktiivi artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis näevad küll ette, et müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahelises lepingus sisalduva ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamise hagi ei aegu, ent sätestavad siiski aegumistähtaja hagile, mille eesmärk on panna maksma selle tuvastamise tagajärjed, mis puudutavad tagastusnõuet, tingimusel, et on järgitud võrdväärsuse põhimõtet ja tõhususe põhimõtet (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 58, ning 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 84).

40 Seega tuleb järeldada, et tuginemine aegumistähtajale eesmärgiga vaidlustada tagastusnõudeid, mille tarbijad on esitanud direktiivist 93/13 tulenevate õiguste kaitseks, ei ole iseenesest tõhususe põhimõttega vastuolus, kui selle kohaldamine ei muuda selle direktiiviga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks.

41 Teiseks, mis puudutab niisuguse aegumistähtaja pikkust, mida kohaldatakse tarbija nõude suhtes saada tagasi direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglaste lepingutingimuste kohaselt alusetult tasutud summad, siis tuleb märkida, et Euroopa Kohtul on juba olnud võimalus lahendada küsimust, kas tõhususe põhimõttega on kooskõlas põhikohtuasjades käsitletava aegumistähtajaga võrreldavad kolme ja viie aasta pikkused aegumistähtajad, millele tugineti eesmärgiga vaidlustada hagisid, milles sooviti panna maksma lepingutingimuse ebaõiglase laadi tuvastamise tagajärjed tagastusnõude suhtes. Euroopa Kohus on leidnud, et tingimusel, et need tähtajad on varem kehtestatud ja teada, on need põhimõtteliselt piisavad, et asjaomane tarbija saaks tõhusa õiguskaitsevahendi ette valmistada ja seda kasutada. Seega ei ole kolme- kuni viieaastane kestus iseenesest tõhususe põhimõttega vastuolus (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punktid 62 ja 64, ning 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 87).

42 Sellest johtuvalt tuleb asuda seisukohale, et selline viieaastane aegumistähtaeg, nagu on kõne all põhikohtuasjades, millele tuginetakse eesmärgiga vaidlustada tarbija nõuet saada tagasi direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglaste lepingutingimuste kohaselt alusetult tasutud summad, ei tundu – tingimusel, et see on varem kehtestatud ja teada – olevat selline, mis muudaks direktiiviga 93/13 antud õiguste kasutamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks. Nimelt on sellise kestusega aegumistähtaeg reeglina sisuliselt piisav, et tarbija saaks tõhusa õiguskaitsevahendi ette valmistada ja seda kasutada, et kaitsta talle sellest direktiivist tulenevaid õigusi, tehes seda eelkõige tagastamisnõuete vormis, mis tuginevad lepingutingimuse ebaõiglasele laadile.

43 Mis puudutab aga põhikohtuasjades kõne all oleva aegumistähtaja algust, siis esineb märkimisväärne oht, et tarbijal ei ole võimalik selle tähtaja jooksul tugineda direktiiviga 93/13 antud õigustele (vt selle kohta 5. märtsi 2020. aasta kohtuotsus OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

44 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabest nähtub, et tsiviilseadustiku artiklis 2224 ette nähtud viieaastane aegumistähtaeg hakkab Prantsuse kohtute praktika kohaselt kulgema kõnealuse laenu pakkumisega nõustumise kuupäevast.

45 Selles osas tuleb arvesse võtta, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja enne välja töötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika). Samamoodi tuleb meeles pidada, et tarbijad ei pruugi olla teadlikud hüpoteeklaenulepingus sisalduva tingimuse ebaõiglasest laadist või oma direktiivist 93/13 tulenevate õiguste ulatusest (vt selle kohta 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 90 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Olgu märgitud, et aegumistähtaeg saab tõhususe põhimõttega kooskõlas olla ainult siis, kui tarbijal on olnud võimalus oma õigustest teada saada enne, kui see tähtaeg hakkab kulgema või möödub (vt selle kohta 6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 45; 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 67, ning 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 91).

47 Tuginemine sellisele viieaastasele aegumistähtajale nagu põhikohtuasjades, et vaidlustada nõuet, mille tarbija on esitanud eesmärgiga saada tagasi direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglaste lepingutingimuste kohaselt alusetult tasutud summad, st tähtajale, mis hakkas kulgema laenupakkumisega nõustumise kuupäevast, ei taga aga tarbijale tõhusat kaitset, kuna see tähtaeg võib mööduda juba enne seda, kui asjaomane tarbija saab selles lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglasest laadist teada. Niisugune tähtaeg muudab tarbijale direktiivis 93/13 antud õiguste kasutamise ülemäära raskeks ja rikub seega tõhususe põhimõtet (vt analoogia alusel 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punktid 67 ja 75, ning 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 91).

48 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis kehtestavad tarbija nõudele:

– tuvastada müüja või teenuste osutaja ja asjaomase tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglane laad aegumistähtaja;

– tagastada selle direktiivi tähenduses ebaõiglaste lepingutingimuste kohaselt alusetult tasutud summad viieaastase aegumistähtaja, kuna see hakkab kulgema laenupakkumisega nõustumise kuupäeval, mistõttu ei pruukinud ta sel hetkel olla teadlik kõikidest sellest direktiivist tulenevatest õigustest.

Kolmas küsimus

49 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et mõiste „lepingu põhiobjekt“ selle sätte tähenduses hõlmab laenulepingu tingimusi, mis näevad ette, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja.

50 Direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 tuleneb, et lepingutingimuste ebaõiglase laadi hindamine ei ole seotud selle lepingu põhiobjekti mõiste ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Kohus võib seega kontrollida, kas lepingutingimus, mis puudutab lepingu põhiobjekti mõistet, on ebaõiglane üksnes siis, kui see tingimus ei ole selge ja arusaadav.

51 Selle kohta on Euroopa Kohus otsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõikega 2 nähakse ette erand sellisest ebaõiglaste tingimuste sisulise kontrolli mehhanismist, nagu on ette nähtud direktiiviga rakendatud tarbijakaitsesüsteemi raames, ning et seetõttu tuleb seda sätet tõlgendada kitsalt (20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

52 Seoses nende lepingutingimuste kategooriaga, mis kuuluvad mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses, on Euroopa Kohus juba sedastanud, et mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla kuuluvaid tingimusi nimetatud sätte tähenduses tuleb mõista tingimustena, mis määravad kindlaks lepingujärgsed põhisooritused ja mis lepingut sellisena iseloomustavad. Seevastu tingimused, mis on lepingulise suhte põhiolemust määratlevate tingimustega võrreldes kõrvalist laadi, ei saa kuuluda nimetatud mõiste alla (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

53 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on asjaomaste laenulepingute laadi, üldist ülesehitust ja tingimusi ning nende juriidilist ja faktilist konteksti arvesse võttes analüüsida, kas kolmandas küsimuses viidatud tingimused moodustavad olulise osa võlgniku sooritusest, mis seisneb laenuandja poolt tema käsutusse antud summa tagasimaksmises (vt selle kohta 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 Samas peab Euroopa Kohus siiski tuletama direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 kriteeriumid, mida tuleb selle analüüsi raames kohaldada (vt selle kohta 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 33).

55 Siinkohal, mis puudutab välisvaluutas nomineeritud ja oma riigi valuutas tagastamisele kuuluvaid laene käsitlevaid lepinguid, siis on Euroopa Kohus täpsustanud, et selliste tingimuste ebaõiglase olemuse hindamise välistamist, mis puudutavad hinna või tasu vastavust vastutehinguna pakutavatele teenustele või kaubale, ei kohaldata tingimuste suhtes, mis piirduvad tagasimaksete arvestamisel selle välisvaluuta vahetuskursi kindlaksmääramisega, mille alusel laenuleping on sõlmitud, ilma et laenuandja osutaks selle arvestamise käigus mis tahes valuutavahetusteenust, ja mis ei sisalda seetõttu mingit „tasu“, mille vastavust laenuandja osutatud teenuse vastusooritusena ei saa direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 alusel selle ebaõiglase olemuse seisukohast hinnata (30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 58).

56 Euroopa Kohus on siiski ka täpsustanud, ilma et ta oleks seda järeldust piiranud üksnes välisvaluutas nomineeritud ja samas valuutas tagastatavate laenulepingutega, et vahetuskursiriskiga seotud lepingutingimused määratlevad selle lepingu põhiobjekti (vt eelkõige 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 68 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 48).

57 Sellega seoses tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et krediidilepinguga kohustub laenuandja peamiselt andma laenusaaja käsutusse teatava rahasumma ja laenusaaja omalt poolt kohustub peamiselt selle summa – enamasti koos intressiga – ette nähtud maksegraafiku kohaselt tagastama. Sellise lepingu põhisooritused on seega seotud teatava rahasummaga, mis peab olema määratletud lepingus ette nähtud laenu andmise ja tagastamise valuutades. Asjaolu, et krediit tuleb tagastada teatavas konkreetses valuutas, ei ole seega põhimõtteliselt seotud mitte mingi kõrvalise tagastamisviisi, vaid võlgniku kohustuse olemuse endaga, ning kujutab endast seega laenulepingu põhielementi (20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 38).

58 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne hinnata käesoleva kohtuotsuse punktides 55–57 esitatud kriteeriume arvestades, kas põhikohtuasjades kõne all olevad lepingutingimused, mis näevad ette, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja, puudutavad võlgniku kohustuse olemust ennast maksta tagasi summa, mille laenuandja on tema käsutusse andnud, ja seda sõltumata sellest, kas tarbija kaebus puudutab ka vahetustasusid.

59 Lisaks on oluline täpsustada, et asjaolu, et välisvaluutas nomineeritud laenulepingus on teine tingimus, mis lubab laenusaajal kasutada kindlaksmääratud kuupäevadel eurodesse konverteerimise võimalust, ei saa tähendada, et vahetuskursiriski puudutavad lepingutingimused omandavad seetõttu kõrvalsoorituse mõõtme. Nimelt võimaldab asjaolu, et pooltel on võimalus

muuta teatud aegadel ühte lepingu olulistest tingimustest, laenusaajal muuta oma laenutingimusi *ex nunc*, ilma et sellise võimaluse olemasolu mõjutaks otseselt kõnealust lepingut iseloomustava põhisoorituse hindamist.

60 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et laenulepingu tingimusi, mis näevad ette, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja, kuuluvad selle sätte kohaldamisalasse juhul, kui nendes tingimustes määratakse kindlaks lepingut iseloomustav oluline element.

Neljas ja viies küsimus

61 Neljanda ja viienda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et välisvaluutas nomineeritud laenulepingu puhul on täidetud selle lepingu niisuguste tingimuste läbipaistvuse nõue, mis näevad ette, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja, kui müüja või teenuste osutaja on andnud tarbijale teavet selle kohta, kuidas mõjutab euro väärtuse tõus või langus välisvaluuta suhtes, milles laen on nomineeritud, asjaomase tarbija finantskohustustusi.

62 Läbipaistvuse nõuet käsitleva väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on tarbija jaoks ülimalt oluline enne lepingu sõlmimist saadud teave lepingutingimuste ja lepingu sõlmimise tagajärgede kohta. Eeskätt just selle teabe alusel otsustab tarbija, kas ta soovib end müüja või teenuste osutaja varem koostatud tingimustel lepinguliselt siduda (3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

63 Sellest järeldub, et lepingutingimuste läbipaistvuse nõuet, nagu see tuleneb direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 ja artiklist 5, ei saa taandada nende tingimuste pelgale arusaadavusele vormilises ja grammatilises mõttes. Kuna selle direktiiviga rakendatud kaitsesüsteem lähtub eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal positsioonil ja seda eeskätt informeerituse osas, siis tuleb lepingutingimuste lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõuet ning seega ka sama direktiiviga kehtestatud läbipaistvuse nõuet mõista laialt (3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

64 Seega tuleb nimetatud nõuet mõista nii, et selle kohaselt ei pea lepingutingimus tarbija jaoks olema mitte ainult vormiliselt ja grammatiliselt arusaadav, vaid samuti peab keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas, olema võimalik aru saada selle lepingutingimuse konkreetsest toimimisest ning täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal hinnata niisuguse lepingutingimuse majanduslikke tagajärgi – mis võivad olla märkimisväärsed – oma finantskohustustele (3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

65 See tähendab eelkõige, et lepingus peab olema selgelt kirjeldatud, kuidas konkreetselt toimib mehhanism, millele kõnealune tingimus viitab, ning vajaduse korral selle mehhanismi ja teistes tingimustes kehtestatud mehhanismide vahelist suhet, nii et asjaomasel tarbijal oleks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal võimalik hinnata talle sellest tingimusest tulenevaid majanduslikke tagajärgi (vt selle kohta 27. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Dexia Nederland, C-229/19 ja C-289/19, EU:C:2021:68, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

66 Küsimust, kas käesoleval juhul on läbipaistvuse nõue täidetud, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus analüüsima, võttes arvesse kõiki asjakohaseid faktilisi asjaolusid, sealhulgas reklaami ja teavet, mida põhikohtuasjades kõne all olevate laenulepingute läbirääkimistel ei esitanud mitte ainult laenuandja ise, vaid ka mis tahes muu isik, kes osales selle ettevõtja nimel asjaomaste laenude turustamises.

67 Konkreetsemalt peab liikmesriigi kohus kõiki lepingu sõlmimisega seotud asjaolusid arvesse võttes kontrollima, kas konkreetsel juhul tehti tarbijale teatavaks kõik asjaolud, mis võivad mõjutada tema kohustuse ulatust ning võimaldavad tal hinnata eeskätt oma laenu kogumaksumust. Selle kontrolli raames on otsustava tähtsusega esiteks see, kas asjaomase lepingu tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, nii et keskmisel tarbijal, nagu teda on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 64, on võimalik seda maksumust hinnata, ning teiseks see, kas laenulepingus on jäetud ära toomata teave, mida lepingu objektiks oleva kauba või teenuse laadi tõttu käsitatakse olulisena (3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

68 Käesoleval juhul märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasjade hagejad said enne laenulepingu sõlmimist teavet euro ja Šveitsi frangi kursi muutuste mõju kohta lepingu kestusele ja osamaksetele laenujäägi tagasimaksmiseks. Vahetuskursiriski ei ole siiski üldse mainitud.

69 Mis puudutab selliseid välisvaluutas nomineeritud laenulepinguid, nagu on kõne all põhikohtuasjades, siis tuleb esimesena märkida, et selle hinnangu andmisel on oluline kogu teave, mille müüja või teenuste osutaja on esitanud ja mille eesmärk on selgitada tarbijale valuutavahetusmehhanismi toimimist ja sellega seotud riski. Eriti olulisteks asjaoludeks on täpsustused, mis puudutavad laenusaaja riske, mis tekivad tema asukoha liikmesriigis seadusliku maksevahendi olulise odavnemise ja välisriigi intressimäära tõusu korral.

70 Nagu Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu oma 21. septembri 2011. aasta soovituses ESRN/2011/1 väliväärингus laenude kohta (ELT 2011, C 342, lk 1) selle kohta on rõhutanud, peavad finantseerimisasutused andma laenusaajatele piisava teabe, et võimaldada neil teha ettevaatlikke ja teadlikke otsuseid, kusjuures see teave peab hõlmama vähemalt mõju, mida võib maksetele avaldada laenusaaja asukoha liikmesriigi seadusliku maksevahendi oluline odavnemine ja välisriigi intressimäära tõus (Soovitus A – laenusaajate riskiteadlikkus, punkt 1) (20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).

71 Euroopa Kohus on eelkõige leidnud, et laenusaajat tuleb selgelt teavitada sellest, et kui ta kirjutab alla välisvaluutas nomineeritud laenulepingule, võtab ta vahetuskursiriski, mida tal võib olla majanduslikult raske kanda juhul, kui odavneb see valuuta, milles ta oma tulu saab. Lisaks peab müüja või teenuste osutaja kirjeldama vahetuskursi võimalikke muutusi ja sellise lepingu sõlmimisega kaasnevaid riske (vt selle kohta 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika).

72 Sellest tuleneb, et läbipaistvuse nõude järgimiseks ei pea müüja või teenuste osutaja esitatud teave võimaldama keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelik ja arukas, mitte ainult aru saada, et vahetuskursi muutumise tõttu võivad arvestusvaluuta ja maksevaluuta vahelise väärtuse kujunemisega kaasneda ebasoodsad tagajärjed tema finantskohustustele, vaid mõista ka välisvaluutas nomineeritud laenulepingu sõlmimisega talle tekkivat tegelikku riski lepingu kogu kestuse jooksul, juhul kui valuuta, milles ta teenib oma tulu, arvestusvaluuta suhtes oluliselt odavneb.

73 Sellega seoses on oluline täpsustada, et sellised näitearvutused, nagu on esitatud põhikohtuasjades kõne all olevates teatud laenupakkumistes, võivad kujutada endast tarvilikku teavet, kui need põhinevad piisavatel ja täpsetel andmetel ja kui need sisaldavad tarbijale selgelt ja arusaadavalt edastatud objektiivseid hinnanguid. Ainult neil tingimustel võivad sellised näitearvutused võimaldada müüjal või teenuste osutajal juhtida tarbija tähelepanu kõnealuste lepingutingimuste potentsiaalselt tõsiste negatiivsete majanduslike tagajärgede ohule. Nagu mis tahes muu teave tarbija kohustuse ulatuse kohta, mille müüja või teenuste osutaja edastab, peavad arvudes väljendatud näitearvutused aitama tarbijal mõista vahetuskursi võimalike muutustega seotud riski tegelikku ulatust pikas perspektiivis ja seega välisvaluutas nomineeritud laenulepingu sõlmimisega kaasnevaid riske.

74 Välisvaluutas nomineeritud laenulepingu puhul, millega tarbija võtab vahetuskursiriski, ei saa seega läbipaistvuse nõue olla täidetud, kui tarbijale esitatud teave, isegi kui see on väljendatud arvudes, põhineb oletusel, et arvestusvaluuta ja maksevaluuta suhe jääb kogu lepingu kehtivuse jooksul stabiilseks. See on nii eelkõige juhul, kui müüja või teenuste osutaja ei hoiatanud tarbijat majanduslikust kontekstist, mis võib mõjutada vahetuskursside muutumist, mistõttu tarbijal ei olnud võimalik konkreetselt aru saada, millised võivad olla välisvaluutas nomineeritud laenu saamisest tulenevad potentsiaalselt tõsised tagajärjed tema rahalisele olukorrale.

75 Teisena kuulub käesoleva kohtuotsuse punktis 67 mainitud hinnangu andmisel asjakohaste tegurite hulka ka sõnastus, mida finantsasutus kasutab lepingueelsetes ja lepingulistes dokumentides. Eelkõige võib selliste terminite või selgituste puudumine, mis teavitaksid laenusaajat sõnaselgelt välisvaluutas nomineeritud laenulepingutega seotud konkreetsete riskide olemasolust, kinnitada, et läbipaistvuse nõue, nagu see tuleneb eelkõige direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2, ei ole täidetud.

76 Kolmanda ja viimasena tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 15 esile toodud faktilisi asjaolusid arvestades meenutada, et kaubandustava ebaausa laadi tuvastamine, mille üle põhikohtuasjade pooled Euroopa Kohtu istungil vaidlesid, võib samuti olla üks mitmest tegurist, millele liikmesriigi kohus võib tugineda müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduvate tingimuste ebaõiglase laadi hindamisel (vt selle kohta 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 43).

77 See asjaolu ei tõenda siiski automaatselt ja iseenesest, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 tulenev läbipaistvusnõue ei ole täidetud, kuna seda küsimust tuleb analüüsida kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades (vt selle kohta 15. märtsi 2012. aasta kohta kohtuotsus Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

78 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb neljandale ja viiendale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et välisvaluutas nomineeritud laenulepingu puhul on täidetud selle lepingu niisuguste tingimuste läbipaistvuse nõue, mis näevad ette, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja, kui müüja või teenuste osutaja on andnud tarbijale piisavat ja täpset teavet, mis võimaldab keskmisel tarbijal, kes on tavapäraselt informeeritud, mõistlikult tähelepanelik ja arukas, mõista asjaomase finantsmehhanismi täpset toimimist ja hinnata niisuguste tingimuste potentsiaalselt märkimisväärsete negatiivsete majanduslike tagajärgede riski tema finantskohustustele kõnealuse lepingu kogu kestuse jooksul.

Kuues ja seitsmes küsimus

79 Kuuenda ja seitsmenda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui kohustus tõendada, et lepingutingimus on selle direktiivi artikli 4 lõike 2 tähenduses lihtsas ja arusaadavas keeles, lasub tarbijal ning kas see on nii ka osas, mis puudutab niisuguse teabe edastamist, mis sisaldub müüja või teenuste osutaja või mõne muu tema nimel asjaomase laenu turustamises osalenud isiku kasutatud müügitehnikaid käsitletavates dokumentides.

80 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiiv 93/13 ei sisalda ühtegi sätet, mis käsitleks tõendamiskoormist seoses lepingutingimuse lihtsas ja arusaadavas keeles koostamisega selle direktiivi artikli 4 lõike 2 tähenduses.

81 Seega, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 27 viidatud kohtupraktikast, tuleb niisugused direktiivis 93/13 ette nähtud tarbijakaitse rakendamise eeskirjad liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttest tulenevalt sätestada liikmesriikide õiguskordades, kusjuures tuleb täpsustada, et need menetlusnormid ei tohi olla vähem soodsad kui samalaadsete riigisiseste olukordade puhul (võrdväärsuse põhimõte) ega tohi muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte).

82 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 93/13 eesmärk on eelkõige kaitsta tarbijat, et tasakaalustada asümmeetriat müüja või teenuste osutaja ja tarbija positsiooni vahel lepingulises suhtes. See asümmeetria tuleneb olukorrast, kus tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet, st olukorrast, kus tarbija nõustub – nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 45 – müüja või teenuste osutaja varem koostatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu.

83 Samamoodi, nagu on juba sedastatud käesoleva kohtuotsuse punktis 78, peab müüja või teenuste osutaja selleks, et oleks täidetud läbipaistvusnõue, nagu see tuleneb eelkõige direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2, esitama tarbijale piisavat ja täpset teavet, mis võimaldab tarbijal hinnata lepingutingimuste potentsiaalselt märkimisväärsete negatiivsete majanduslike tagajärgede riski tema finantskohustustele.

84 Seda silmas pidades tuleb märkida, et tõhususe põhimõtte järgimist ja direktiivi 93/13 aluseks oleva eesmärgi saavutamist, mis seisneb tarbija kaitsmises, tasakaalustades müüja või teenuste osutaja ja tarbija positsioonide vahelist asümmeetriat, ei saa tagada, kui tarbijal lasub kohustus tõendada, et lepingutingimus on selle direktiivi artikli 4 lõike 2 tähenduses lihtsas ja arusaadavas keeles.

85 Nimelt, nagu Prantsuse valitsus ja Euroopa Komisjon oma kirjalikes seisukohtades sisuliselt märkisid, ei oleks direktiiviga 93/13 antud õiguste kasutamise tõhusust võimalik tagada, kui tarbija peaks tõendama negatiivset asjaolu, st seda, et müüja või teenuste osutaja ei ole talle esitanud kogu vajalikku teavet läbipaistvusnõude täitmiseks, nagu see tuleneb eelkõige direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2.

86 Vastupidi, tuleb tõdeda, et direktiiviga 93/13 antud õiguste kasutamise tõhusust saab tagada siis, kui müüja või teenuste osutaja on põhimõtteliselt kohustatud kohtus tõendama, et ta on nõuetekohaselt täitnud oma lepingueelsed ja lepingulised kohustused, mis on eelkõige seotud lepingutingimuste läbipaistvuse nõudega, nagu see tuleneb eeskätt direktiivi 93/13 artikli 4

lõikest 2. Nii saab tagada tarbija kaitsmise, kahjustamata ülemäära müüja või teenuste osutaja õigust õiglasele kohtumenetlusele (vt analoogia alusel 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punkt 28).

87 Siinkohal tuleb veel täpsustada seoses seitsmendas küsimuses konkreetselt viidatud „müügitehnikaid käsitlevate dokumentidega“, et müüja või teenuste osutaja kohustus tõendada oma lepingueelsete ja lepinguliste kohustuste nõuetekohast täitmist peab hõlmama ka tõendeid selle kohta, et müüja või teenuste osutaja või tema nimel kõnealuste laenude turustamises osalenud mis tahes muu isik on tarbijale niisugustes dokumentides sisalduva teabe esitanud. Nii on see eelkõige juhul, kui leitakse, et need dokumendid võivad olla tarvilikud selle hindamisel, kas lepingutingimus direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.

88 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus õigesti märkis, on lõppkokkuvõttes müüja või teenuste osutaja ülesanne oma kaupade turustuskanaleid juhtida, olenemata sellest, kas tegemist on vahendajate valikuga või tarbijale suunatud kommertsteadaandega. Seega peaks tal olema võimalik esitada tõendeid selle kohta, et kõnealuseid dokumente ei kasutatud või neid enam lepingu sõlmimise ajal ei kasutatud, et põhjendada oma lepingueelsete ja lepinguliste kohustuste nõuetekohast täitmist, mis on eelkõige seotud lepingutingimuste läbipaistvuse nõudega.

89 Eeltoodust tuleneb, et kuuendale ja seitsmendale küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui kohustus tõendada, et lepingutingimus on selle direktiivi artikli 4 lõike 2 tähenduses koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, lasub tarbijal.

Kaheksas küsimus

90 Kaheksanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et laenulepingu tingimused, milles on ette nähtud, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja, tekitavad lepingupooltele sellest lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste vahel olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks, kuna ühelt poolt on müüjal või teenuste osutajal tarbijast paremad vahendid vahetuskursiriski ennetada ja teiselt poolt on asjaomase müüja või teenuste osutaja kantav risk piiratud, samas kui tarbija kantav risk seda ei ole.

91 Kõigepealt olgu meelde tuletatud, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 kohaselt loetakse tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingus läbirääkimata tingimus ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse nõudega ning tekitab lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks.

92 Samuti tuleb täpsustada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt puudutab Euroopa Kohtu pädevus nende kriteeriumide tõlgendamist, mida liikmesriigi kohus võib või peab kohaldama lepingutingimuse hindamisel selle direktiivi sätete alusel, ja eelkõige selle hindamisel, kas tingimus võib olla ebaõiglane direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses, kusjuures tuleb täpsustada, et selle kohtu ülesanne on otsustada konkreetse lepingutingimuse kvalifitseerimise üle konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades. Sellest tuleneb, et Euroopa Kohus peab piirduma eelotsusetaotluse esitanud kohtule selliste juhtnööride andmisega, millega viimane peab arvestama, hinnates, kas asjaomane tingimus on ebaõiglane (vt selle kohta 3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, EU:C:2020:631, punkt 91 ja seal viidatud kohtupraktika).

93 Mis puudutab lepingutingimuse ebaõiglase laadi hindamist, siis on liikmesriigi kohtu ülesanne teha direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 ja artiklis 5 sätestatud kriteeriume arvesse võttes kindlaks, kas konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades vastab selline tingimus direktiivis esitatud heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuetele (vt eelkõige 7. novembri 2019. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-419/18 ja C-483/18, EU:C:2019:930, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

94 Niisiis on lepingutingimuse läbipaistvus, nagu on nõutud direktiivi 93/13 artiklis 5, üks asjaoludest, mida liikmesriigi kohus peab arvesse võtma selle tingimuse ebaõiglase laadi hindamisel nimetatud direktiivi artikli 3 lõike 1 alusel (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

95 Käesoleval juhul on põhikohtuasjades kõne all olevates lepingutingimustes, mis on lisatud välisvaluutas nomineeritud laenulepingutesse, ette nähtud, et mõlemad pooled kannavad vahetuskursiriski, kuid et risk, mida kannab müüja või teenuste osutaja, kes on käesoleval juhul pank, on piiratud, samas kui tarbija kantav risk seda ei ole. Need tingimused panevad seega olukorras, kus riigi valuuta selle välisvaluuta suhtes oluliselt odavneb, vahetuskursiriski tarbijale.

96 Selle kohta tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et selliste välisvaluutas nomineeritud laenulepingute puhul, nagu on kõne all põhikohtuasjades, peab liikmesriigi kohus hindama – võttes arvesse põhikohtuasjade kõiki asjaolusid ning eeskätt müüja või teenuste osutaja vahetuskursi võimaliku muutumise ja välisvaluutas laenulepingu sõlmimisega kaasnevate riskidega seotud teadmisi ja teavet – esiteks heausksuse nõude võimalikku täitmata jätmist ja teiseks võimaliku olulise tasakaalustamatuse esinemist direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 56).

97 Mis puudutab heausksuse nõuet, siis tuleb märkida, nagu nähtub direktiivi 93/13 põhjendusest 16, et selle hindamise raames tuleb eelkõige arvesse võtta poolte vastavate läbirääkimispositsioonide tugevust ja küsimust, kas tarbijat on mis tahes viisil asjaomase lepingutingimuse heakskiitmiseks julgustatud.

98 Mis puudutab küsimust, kas lepingutingimus tekitab vastuolus heausksuse nõudega lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat, peab liikmesriigi kohus kontrollima, kas müüja või teenuste osutaja võis tarbijat ausalt ja õiglaselt koheldes mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega eraldi kokku leppides (vt eelkõige 3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, EU:C:2020:631, punkt 93 ja seal viidatud kohtupraktika).

99 Seega selleks, et hinnata, kas sellised lepingutingimused, nagu on kõne all põhikohtuasjades, tekitavad niisuguseid tingimusi sisaldava laenulepingu poolte õiguste ja kohustuste vahel tarbija kahjuks olulise tasakaalustamatuse, tuleb arvesse võtta kõiki asjaolusid, millest kutseline laenuandja võis lepingu sõlmimise hetkel teadlik olla, võttes eelkõige arvesse tema erialateadmisi vahetuskursi võimaliku muutumise ja sellise laenu võtmisega kaasnevate riskide osas, mis olid oma olemuselt sellised, mis võisid mõjutada lepingu hilisemat täitmist ja tarbija õiguslikku seisundit.

100 Arvestades müüja või teenuste osutaja teadmisi ja paremaid vahendeid ennetamaks vahetuskursiriski, mis võib realiseeruda mis tahes hetkel lepingu kestuse jooksul, ning vahetuskursi kõikumisega seotud piiramatut riski, mille sellised lepingutingimused, nagu on kõne

all põhikohtuasjades, panevad tarbija kanda, tuleb asuda seisukohale, et niisugused tingimused võivad tekitada lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks.

101 Nimelt, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu tehtava kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist, näivad põhikohtuasjades kõne all olevad lepingutingimused panevat tarbijale osas, milles müüja või teenuste osutaja ei ole järginud tarbija suhtes läbipaistvuse nõuet, ebaproportsionaalse riski soorituste ja saadud laenusummaga võrreldes, sest nende tingimuste kohaldamise tagajärjel peab tarbija kandma jooksvate vahetuskursside kujunemise kulud. Sõltuvalt sellest kujunemisest võib tarbija sattuda olukorda, kus esiteks maksevaluutas, mis käesoleval juhul on euro, tasumisele kuuluv summa on märkimisväärselt suurem kui esialgu laenatud summa ja teiseks on tasutud kuumaksed peaaegu eranditult katnud ainult intressi. See on nii eelkõige juhul, kui riigi valuutas tasumisele kuuluva kapitali suurenemist ei tasakaalusta välisvaluuta ja oma riigi valuuta intressimäärade vahe, kusjuures tuleb täpsustada, et selline erinevus on laenusaaja jaoks välisvaluutas nomineeritud laenu peamine eelis.

102 Neil tingimustel, arvestades direktiivi 93/13 artiklist 5 tulenevat läbipaistvusnõuet, ei saa asuda seisukohale, et müüja või teenuste osutaja, kes käitub tarbija suhtes läbipaistvalt, võiks mõistlikult eeldada, et tarbija eraldi läbirääkimiste tulemusena nõustuks selliste lepingutingimustega (vt analoogia alusel 3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, EU:C:2020:631, punkt 96), kuid seda peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

103 Eeltoodut arvestades tuleb kaheksandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et laenulepingu tingimused, milles on ette nähtud, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab piiramatu vahetuskursiriski laenusaaja, võivad tekitada lepingupooltele sellest lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste vahel olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks, kui müüja või teenuste osutaja ei või tarbija suhtes läbipaistvusnõuet järgides mõistlikult eeldada, et tarbija nõustub eraldi läbirääkimiste tulemusena sellistest lepingutingimustest tuleneva ebaproportsionaalse vahetuskursiriskiga.

Kohtukulud

104 Kuna põhikohtuasjade poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis kehtestavad tarbija nõudele:**

   – **tuvastada müüja või teenuste osutaja ja asjaomase tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglane laad aegumistähtaja;**

   – **tagastada selle direktiivi tähenduses ebaõiglaste lepingutingimuste kohaselt alusetult tasutud summad viieaastase aegumistähtaja, kuna see hakkab kulgema**

laenupakkumisega nõustumise kuupäeval, mistõttu ei pruukinud ta sel hetkel olla teadlik kõikidest sellest direktiivist tulenevatest õigustest.

2. **Direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et laenulepingu tingimusi, mis näevad ette, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja, kuuluvad selle sätte kohaldamisalasse juhul, kui nendes tingimustes määratakse kindlaks lepingut iseloomustav oluline element.**

3. **Direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et välisvaluutas nomineeritud laenulepingu puhul on täidetud selle lepingu niisuguste tingimuste läbipaistvuse nõue, mis näevad ette, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab vahetuskursiriski laenusaaja, kui müüja või teenuste osutaja on andnud tarbijale piisavat ja täpset teavet, mis võimaldab keskmisel tarbijal, kes on tavapäraselt informeeritud, mõistlikult tähelepanelik ja arukas, mõista asjaomase finantsmehhanismi täpset toimimist ja hinnata niisuguste tingimuste potentsiaalselt märkimisväärsete negatiivsete majanduslike tagajärgede riski tema finantskohustustele kõnealuse lepingu kogu kestuse jooksul.**

4. **Direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui kohustus tõendada, et lepingutingimus on selle direktiivi artikli 4 lõike 2 tähenduses koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, lasub tarbijal.**

5. **Direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et laenulepingu tingimused, milles on ette nähtud, et arvestusvaluutaks on välisvaluuta ja et maksevaluutaks on euro, ning mille tagajärjel kannab piiramatu vahetuskursiriski laenusaaja, võivad tekitada lepingupooltele sellest lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste vahel olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks, kui müüja või teenuste osutaja ei või tarbija suhtes läbipaistvusnõuet järgides mõistlikult eeldada, et tarbija nõustub eraldi läbirääkimiste tulemusena sellistest lepingutingimustest tuleneva ebaproportsionaalse vahetuskursiriskiga.**

Allkirjad